

sa

Sektorske_analize

lipanj 2014. _ broj 30 _ godina 3

ISSN: 1848-8986

eiz ekonomski
instituit,
zagreb

Social Network

Globalization

Telekomunikacije

Autorica Ljiljana Božić

_Sadržaj

_3 Glavni sektorski pokazatelji

Odlazni promet u nepokretnoj mreži u prva tri mjeseca ove godine smanjen je 14,37 posto u odnosu na isto razdoblje 2013. S druge strane, odlazni promet u pokretnoj mreži bio je u tom razdoblju 8,6 posto veći nego u prvom tromjesečju 2013.

_10 Telekomunikacije u vremenu krize

U posljednjih šest godina koje su za hrvatsko gospodarstvo bile krizne, u sektoru telekomunikacije zabilježeni su određeni negativni trendovi. No ovaj je sektor po nekim pokazateljima još uvijek bolji od prosjeka gospodarstva.

_14 Vodeća trgovačka društva

Deset vodećih trgovačkih društava u telekomunikacijama prošle je godine zajedno ostvarilo 12.316,528.600 kuna ukupnih prihoda te poslovalo s dobitkom prije oporezivanja u iznosu 1.441,168.200 kuna.

_19 Zaključak i očekivanja

Uzroci trendova u sektoru telekomunikacija i u poslovanju vodećih poduzeća sektora mogu se tražiti u trenutnoj gospodarskoj situaciji, promjenama u tehnologiji i promjenama u propisima kojima se regulira ovo područje.

Glavni sektorski pokazatelji

“Trajanje poziva u *roamingu* u četvrtom tromjesečju prošle godine povećano je za 106,7 posto u odnosu na isto razdoblje godinu ranije.

— Prošla je godina bila obilježena smanjenjem utrošenih minuta razgovora u nepokretnoj mreži i njihovim povećanjem u pokretnoj mreži. U 2013. godini ukupno je utrošeno 3.262,000.000 minuta u nepokretnoj mreži ili 15,8 posto manje u odnosu na 2012. godinu. Većina, gotovo 97 posto utrošenih minuta, odnosila se na unutarnji promet.

Znatno više minuta utrošeno je prošle godine u komunikaciji u pokretnoj mreži. Riječ je o ukupno 8.413,000.000 minuta, od čega se veći dio (98,9 posto) odnosi na unutarnji promet. Usporedba utrošenih minuta u međunarodnom prometu ukazuje na veće korištenje nepokretne mreže (115,000.000 minuta u usporedbi s 91,000.000 minuta u pokretnoj mreži u 2013. godini). No, utrošene minute u pokretnoj mreži u međunarodnom prometu se povećavaju (za 10,3 posto na međugodišnjoj razini). Istovremeno je u nepokretnoj mreži međunarodni promet smanjen za 10,7 posto.

Prema podacima Hrvatske agencije za poštu i elektroničke komunikacije (HAKOM), prošle je godine u Hrvatskoj utrošeno 21,1 posto više minuta u razgovorima u pokretnoj mreži te je poslano 7,4 posto više poruka nego 2012. godine. Broj poslanih MMS poruka 2013. pao je za 0,8 posto na međugodišnjoj razini. Broj poslanih MMS poruka nastavlja padati i u ovoj godini. 4,802.965 poslanih MMS poruka u prvom tromjesečju 2014. je 4,1 posto manje u odnosu na prethodno tromjesečje i 11,3 posto manje nego u prvom tromjesečju 2013. U istom su se razdoblju manje slale i SMS poruke. Preciznije, poslano ih je 4,9 posto manje u usporedbi s trećim tromjesečjem 2013. i 2,5 posto manje nego u prvom tromjesečju 2013.

Smanjenje odlaznog prometa u nepokretnoj mreži i njegovo povećanje u pokretnoj mreži nastavljeno su i ove godine. Odlazni promet u nepokretnoj mreži u prva tri mjeseca ove godine smanjen je 14,37 posto u odnosu na isto razdoblje 2013. S druge strane, odlazni promet u pokretnoj mreži bio je u tom razdoblju 8,6 posto veći nego u prvom tromjesečju 2013.

Ulaskom Hrvatske u EU, od 1. srpnja 2013. operatori su smanjili cijene *roaminga* u zemljama članicama EU-a. Ova se promjena odrazila na trajanje

INTERNETSKI PROMET U PRVA TRI MJESECA TEKUĆE GODINE PORASTAO JE 31,7 POSTO U USPOREDBI S TREĆIM TROMJESEČJEM 2013.

poziva korisnika usluga u pokretnoj mreži. HAKOM navodi da je trajanje poziva u *roamingu* u međunarodnim mrežama u četvrtom tromjesečju prošle godine povećano za 106,7 posto u odnosu na isto razdoblje godinu ranije. Duže su trajali i pozivi vlastitih korisnika u *roamingu* u prvom tromjesečju ove godine i to 2,2 posto više nego u zadnjem tromjesečju prošle godine i čak 105,6 posto više u usporedbi s istim razdobljem 2013.

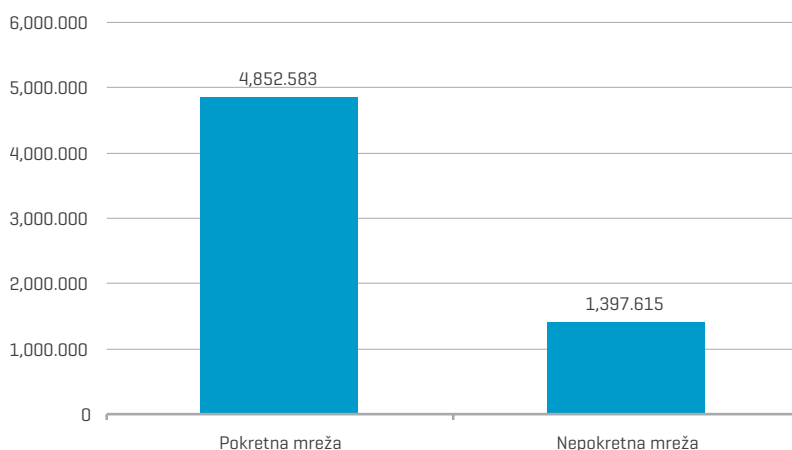
Širokopojasni internetski promet je u porastu. U dvanaest mjeseci 2013. iznosio je 309,000.000 GB što je 28,8 posto više nego godinu ranije. Internetski promet u prva tri mjeseca tekuće godine porastao je 31,7 posto u usporedbi s trećim tromjesečjem 2013. Isto tako, na međugodišnjoj razini internetski promet na početku ove godine povećan za 45,6 posto.

Prošli su godinu pružatelji telefonskih usluga završili s 1,430.344 korisnika usluga u nepokretnoj i 4,912.133 korisnika telefonskih usluga u pokretnoj javnoj komunikacijskog mreži. U obje je komunikacijske mreže došlo do smanjenja broja korisnika u odnosu na treće tromjesečje 2013., ali i u odnosu na četvrto tromjesečje 2012. Tako je broj korisnika telefonskih usluga u nepokretnoj mreži u posljednjem tromjesečju 2013. bio 1,1 posto manji u usporedbi s trećim tromjesečjem 2013. i 1,6 posto manji u odnosu na zadnje tromjesečje 2012. U pokretnoj je javnoj mreži smanjenje broja korisnika još izraženije. U četvrtom tromjesečju bilo je čak 4,6 posto manje korisnika nego u trećem tromjesečju 2013. U usporedbi s istim tromjesečjem 2012. broj korisnika krajem prošle godine bio je 1,2 posto manji.

Trend smanjenja broja korisnika nastavljen je i ove godine. U prvom tromjesečju broj korisnika telefonskih usluga u nepokretnoj komunikacijskoj mreži manji je za 2,3 posto u odnosu na zadnje tromjesečje 2013. i 5,0 posto manji nego u istom razdoblju lani. Iznosio je 1,397.615 korisnika. Iako nešto manje, smanjen je i broj korisnika telefonskih usluga u pokretnoj mreži. On je u prva tri mjeseca 2014. iznosio 4,852.583 korisnika što je 1,2 posto manje u odnosu na kraj 2013. i 1,7 posto manje nego u prvom tromjesečju lani.

Slika 1.
Broj korisnika telefonskih usluga u pokretnoj i nepokretnoj komunikacijskoj mreži u prvom tromjesečju 2014.

Izvor: HAKOM.

Gustoća korisnika usluga u pokretnoj mreži na kraju prošle godine bila je 114,6 posto. U odnosu na isto razdoblje godinu ranije, gustoća korisnika telefonskih usluga u pokretnoj mreži smanjena je za 1,2 posto. S obzirom na smanjenje broja korisnika na početku ove godine, smanjena je i gustoća korisnika telefonskih usluga u pokretnoj komunikacijskoj mreži. U prvom tromjesečju 2014. bila je 113,5 posto.

U pružanju širokopojasnog pristupa Internetu HT zajedno s Iskonom koji je u njegovom vlasništvu, po prihodu u 2012. ima 69,3 posto, a po broju priključaka 61,5 posto tržišnog udjela¹.

Mjereno brojem korisnika u pokretnoj i nepokretnoj komunikacijskoj mreži, najveći tržišni udio ima Hrvatski Telekom. U prosincu 2013. HT je imao 62,6 posto udjela u nepokretnim i 46,9 posto udjela u pokretnim mrežama. Podaci za ovu godinu ukazuju na blagi pad tržišnog udjela HT-a u nepokretnim mrežama, koji je u ožujku 2014. bio 61,8 posto. Njegov udio prema broju korisnika u pokretnim mrežama u ožujku ove godine ostao je gotovo isti kao i u prethodnom tromjesečju. Iznosio je 46,8 posto.

Prošle je godine u četvrtom tromjesečju u nepokretnoj komunikacijskoj mreži preneseno 934.126 brojeva, što je 16,8 posto više nego u istom razdoblju 2012. U prvom tromjesečju ove godine prenesena su 985.083 broja što je 5,5 posto više u odnosu na prethodno tromjesečje i 17,8 posto više nego u istom razdoblju prošle godine.

U pokretnoj je komunikacijskoj mreži u četvrtom tromjesečju 2013. godine preneseno 622.647 brojeva što je čak 30,7 posto više nego u istom razdoblju 2012. U prva tri mjeseca ove godine preneseno je 11,2 posto više brojeva nego u prethodnom tromjesečju, dakle ukupno 692.135 brojeva.

¹ Europska komisija (2014).

“U prvom tromjesečju ove godine u Hrvatskoj je bilo 2,375.184 priključaka širokopojasnog pristupa Internetu putem mobilnih telefona.

To je ujedno 33,3 posto više u usporedbi s prijenosom brojeva u prvom tromjesečju 2013.

U posljednjem tromjesečju 2013. zabilježen je porast broja priključaka širokopojasnog pristupa Internetu. Na kraju prošle godine bilo je 923.885 priključaka širokopojasnog pristupa putem nepokretnih mreža i 423.272 priključaka putem pokretnih mreža, odnosno ukupno 1,347.157 priključaka. U odnosu na isto razdoblje 2012. u četvrtom je tromjesečju prošle godine broj priključaka širokopojasnog Interneta povećan za 10,7 posto. Povećanje broja priključaka putem pokretnih mreža bilo je izraženije nego što je to slučaj s brojem priključaka u nepokretnoj mreži. To je povezano s porastom korištenja pametnih telefona i tableta u Hrvatskoj. Prema podacima istraživanja GfK-a, u Hrvatskoj je u prvoj polovici 2013. prodaja pametnih telefona porasla za 61 posto dok je prodaja klasičnih mobilnih telefona smanjena za 18 posto na međugodišnjoj razini². U prvih šest mjeseci 2013. u Hrvatskoj je prodano 349.508 pametnih telefona. Rast prodaje tableta u Hrvatskoj još je izraženiji: u prvoj polovici 2013. prodano je 172.089 tableta što je 780 posto više u odnosu na prvu polovicu 2012. U prvom tromjesečju ove godine u Hrvatskoj je bilo 2,375.184 priključaka širokopojasnog pristupa Internetu putem mobilnih telefona odnosno 6,5 posto više nego u prvom tromjesečju 2013. godine.

Broj priključaka putem pokretnih mreža bio je u zadnjem tromjesečju prošle godine veći za 29,7 posto nego u četvrtom tromjesečju 2012. U istom se razdoblju broj priključaka širokopojasnog pristupa Internetu putem nepokretnih mreža povećao za 3,78 posto. Jedna trećina širokopojasnih priključaka putem nepokretne mreže nalazi se u Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji. Gustoća priključaka širokopojasnog pristupa Internetu tako je na kraju prošle godine dosegla 31,4 posto, što je 10,9 posto više nego na kraju 2012. godine. Gustoća korisnika širokopojasnog pristupa Internetu putem pokretne mreže u prosincu 2013. bila je 65,4 posto.

Podaci HAKOM-a za prvo tromjesečje ove godine svjedoče o blagom porastu broja ukupnog broja priključaka širokopojasnog pristupa Internetu u odnosu na kraj prošle godine. U tom je razdoblju bilo ukupno 1,348.367 priključaka što je 0,1 posto više nego u zadnjem tromjesečju 2013. Na međugodišnjoj razini, ukupni broj priključaka širokopojasnog pristupa Internetu povećan je 5,6 posto. Broj priključaka putem podatkovnih kartica smanjen je za 1,78 posto u prvom tromjesečju 2014. u odnosu na zadnje tromjesečje 2013. U prva tri mjeseca ove godine zabilježena su 2,790.932 priključka širokopojasnog pristupa Internetu putem mobilnih mreža. Ta brojka uključuje priključke putem podatkovnih kartica i priključke putem mobilnih telefona [slika 2].

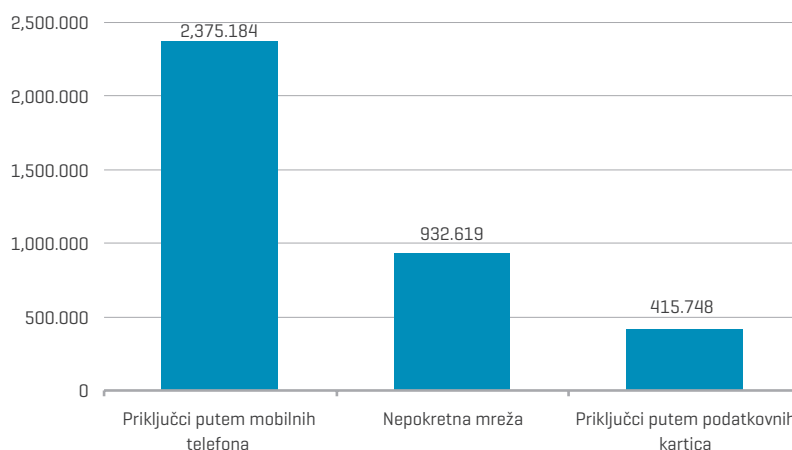
² GfK: Prodaja tableta u Hrvatskoj u odnosu na prošlu godinu porasla za 780 posto <http://www.netokracija.com/gfk-prodaja-tableta-57992>, pristupljeno 23.4.2014.

GUSTOĆA KORISNIKA USLUGA U POKRETNJOJ MREŽI U PRVOM TROMJESEČJU 2014. BILA JE 113,5 POSTO.

S obzirom na navedena kretanja na početku ove godine, gustoća priključaka širokopojasnog pristupa Internetu u prvom tromjesečju ove godine iznosi 31,5 posto.

Slika 2.
Broj priključaka širokopojasnog pristupa Internetu u prvom tromjesečju 2014.

Izvor: HAKOM.

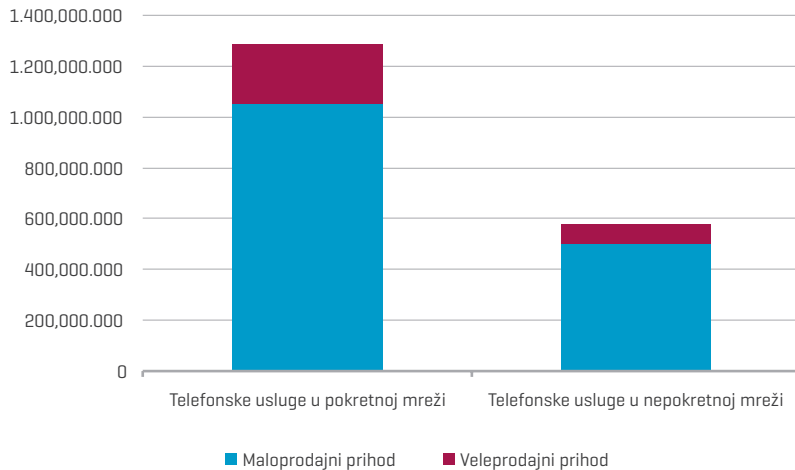
Promjene broja korisnika i korištenja usluga vidljive su i u ukupnim prihodima od pružanja telefonskih usluga odnosno usluga pristupa Internetu. Ukupni prihodi od telefonskih usluga u nepokretnoj komunikacijskoj mreži u posljednjem su tromjesečju prošle godine smanjeni za 12,3 posto u odnosu na četvrto tromjesečje 2012. te su iznosili 622,235.644 kune. Ukupni prihodi od pružanja telefonskih usluga u pokretnoj komunikacijskoj mreži na kraju prošle godine bili su znatno veći. Iznosili su 1.487,256.040 kuna što je 4,9 posto manje u odnosu na posljednje tromjesečje 2012. godine. S obzirom na povećanje broja priključaka, ali i veći širokopojasni internetski promet, ukupni prihod od pružanja usluga pristupa Internetu bio je 5,6 posto veći u četvrtom tromjesečju 2013. u usporedbi s istim razdobljem godinu ranije. Iznosio je 647,578.647 kuna.

U ovoj su godini nastavljeni negativni trendovi kretanja prihoda od telefonskih usluga u nepokretnoj i pokretnoj mreži. Ostvarenih 577,766.773 kune prihoda od telefonskih usluga u nepokretnoj komunikacijskoj mreži u

prvom tromjesečju 2014. predstavlja smanjenje za 7,2 posto u odnosu na prošlo tromjesečje i 16,8 posto u odnosu na isto razdoblje prošle godine. Smanjenje prihoda od telefonskih usluga u pokretnoj komunikacijskoj mreži iznosilo je 13,5 posto u usporedbi s prihodom iz zadnjeg tromjesečja i 8,2 posto na međugodišnjoj razini.

Slika 3.
Prihodi od telefonskih usluga u pokretnoj i nepokretnoj komunikacijskoj mreži u prvom tromjesečju 2014., u kunama

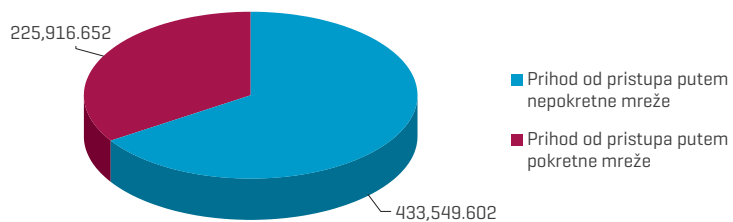
Izvor: HAKOM.

Prihodi od usluga pristupa Internetu u prvom tromjesečju ove godine rastu. U usporedbi sa zadnjim tromjesečjem 2013. porasli su za 1,8 posto te su u prva tri mjeseca 2014. iznosili 659,466.254 kune što je 8,9 posto više nego u istom razdoblju lani. Za ovo povećanje ukupnih prihoda od usluga pristupa Internetu zaslužno je povećanje prihoda od pristupa putem pokretne mreže. Prihodi od pristupa Internetu putem pokretne mreže u prvom tromjesečju ove godine bili su 19,8 posto veći nego u istom razdoblju godinu ranije dok su prihodi od pristupa putem nepokretne mreže povećani 4,0 posto.

Slika 4.
Prihod od usluga pristupa Internetu u prvom tromjesečju 2014., u kunama

Izvor: HAKOM.

Manji prihodi su i posljedica kretanja cijena. Cijene telefonske opreme i usluga, prema indeksu potrošačkih cijena za prosinac 2013. imaju trend smanjenja u odnosu na cijene iz 2012. U odnosu na cijene iz prosinca 2012. smanjene su za 0,7 posto. Prosječno smanjenje cijena telefonske opreme i usluga u 2013. u odnosu na 2012. iznosi 1,6 posto. Trend smanjenja cijena nastavljen je i u ovoj godini. U prva četiri mjeseca 2014. cijene telefonske opreme i usluga bile su manje za 2,7 posto nego u istom razdoblju prošle

GUSTOĆA PRIKLJUČAKA ŠIROKOPOJASNOG PRISTUPA INTERNETU U PRVOM TROMJESEČJU OVE GODINE IZNOSILA JE 31,5 POSTO.

godine. Cijene u ovoj kategoriji u travnju ove godine bile su 3,2 posto manje nego u travnju godinu ranije.

U 2013. u prosjeku je u sektoru telekomunikacija bio zaposlen 8.441 zaposlenik. Podaci za ovu godinu ukazuju na smanjenja broja zaposlenih u telekomunikacijama. U veljači ove godine broj zaposlenih smanjen je na 8.415. Smanjenje broja zaposlenih nastavljeno je i u ožujku 2014., kada je on iznosio 8.390.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (DZS), prosječna bruto plaća zaposlenih u sektoru telekomunikacija prošle je godine iznosila 13.644 kn. Iako je prosječna bruto plaća u 2013. smanjena za 171 kunu u odnosu na prosjek 2012., i dalje ovaj sektor ima znatno veće bruto plaće od prosjeka bruto plaće na razini države. Prosječna bruto plaća u dvanaest mjeseci prošle godine u Hrvatskoj je iznosila 7.939 kuna.

Prema podacima objavljenim u *Enlargement countries monitoring report 4*, investicije u elektroničke komunikacije u 2012. u odnosu na godinu ranije povećane su za 42,8 posto. Za usporedbu, u 2011. godini su investicije na međugodišnjoj razini bile smanjene za 9,3 posto i to zbog smanjenja ulaganja HT-a u infrastrukturu u toj godini. Investicije izražene kao postotak prihoda u elektroničkim komunikacijama u 2012. iznosile su 18,3 posto i porasle su u odnosu na godinu ranije kada su iznosile 11,8 posto prihoda.

“Ukupni prihod od pružanja usluga pristupa Internetu bio je 5,6 posto veći u četvrtom tromjesečju 2013. u usporedbi s istim razdobljem godinu ranije.

Privremeni podaci DZS-a o strukturno-poslovnim pokazateljima pokazuju kako su u telekomunikacijama 2012. poslovala 292 poduzeća koja su ostvarila promet u vrijednosti 13.689,346.000 kuna. Dodana vrijednost prema troškovima proizvodnih čimbenika u istoj je godini bila 6.893,431.000 kuna. U ukupnoj dodanoj vrijednosti prema troškovima proizvodnih čimbenika telekomunikacije su u 2012. sudjelovale s 4,8 posto.

Telekomunikacije u vremenu krize

U posljednjih šest godina, koje su za hrvatsko gospodarstvo bile krizne, u sektoru telekomunikacije zabilježeni su određeni negativni trendovi. No ovaj je sektor po nekim pokazateljima još uvijek bolji od prosjeka gospodarstva. O tome svjedoče podaci o kretanju bruto plaća i zaposlenosti, prikazani u tablici 1.

Bruto plaće na razini Hrvatske u posljednjih su pet godina bile veće u odnosu na baznu 2008. godinu. Prošle su godine bruto plaće bile 5,2 posto veće nego 2008. U telekomunikacijama su bruto plaće također u svih pet posljednjih godina bile veće nego 2008. i to više nego što je to slučaj s bruto plaćama na razini države. 2013. bruto plaća u telekomunikacijama bila je 14 posto veća u usporedbi s baznom godinom. Na međugodišnjoj su razini bruto plaće u sektoru telekomunikacija u petogodišnjem porastu.

Tablica 1.

Bruto plaće i broj zaposlenih u Hrvatskoj u sektoru telekomunikacija u razdoblju od 2008. do 2013.

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Bruto plaće						
Ukupno RH [kn]	7.544	7.711	7.679	7.796	7.875	7.939
Indeks kretanja bruto plaća u RH [2008. = 100]		102,2	101,8	103,3	104,4	105,2
Telekomunikacije [kn]	11.983	12.841	13.172	13.166	13.493	13.664
Indeks kretanja bruto plaća u telekomunikacijama [2008. =100]		107,2	109,9	109,9	112,6	114,0
Zaposlenost						
Ukupno RH	1,252.089	1,211.085	1,168.179	1,159.657	1,153.497	1,132.246
Indeks kretanja broja zaposlenih u RH [2008. =100]		96,7	93,3	92,6	92,1	90,4
Telekomunikacije	8.288	9.175	9.519	9.394	8.951	8.441
Indeks kretanja broja zaposlenih u telekomunikacijama [2008. =100]		110,7	114,9	102,4	108,0	101,8

Izvor: Državni zavod za statistiku.

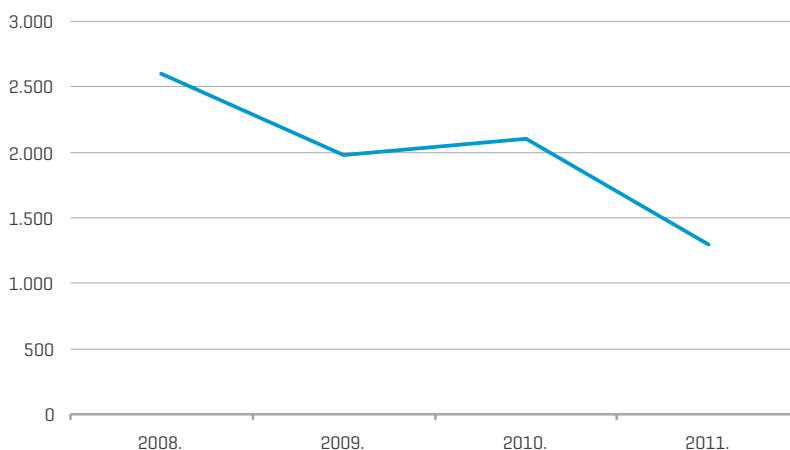
“Broj poduzeća koja posluju u ovom sektoru se od 2008. godine povećava, s izuzetkom 2011.

Pozitivni trendovi u sektoru telekomunikacija još su izraženiji kad se promatra kretanje broja zaposlenih. U razdoblju od 2008. do 2013. zaposlenost u Hrvatskoj je u padu. Prošle je godine bilo 9,6 posto manje zaposlenih nego 2008. Broj zaposlenih u telekomunikacijama prvih je godina krize na međugodišnjoj razini rastao. 2009. bilo je 10,7 posto više zaposlenih nego godinu ranije, a 2010. broj zaposlenih bio je veći za 3,7 posto. Od 2011. broj zaposlenih na međugodišnjoj razini ima negativan trend. Ipak, broj zaposlenih još uvijek je veći nego u 2008.

Promet po zaposlenoj osobi u sektoru telekomunikacija 2011. iznosio je 1,439.000 kuna što je 15,5 posto manje nego 2010. godine. Ukupni promet u istoj je godini iznosio 14.217,784.000 kuna, odnosno 26,8 posto manje u usporedbi s 2010. Promet, tj. prihodi od prodaje proizvoda, roba i usluga trećim stranama, bez PDV-a u sektoru telekomunikacija u petogodišnjem razdoblju pokazuju negativne trendove. Izuzetak je 2010. kada su i promet i drugi pokazatelji rasli na međugodišnjoj razini (tablica 2). Te je godine u usporedbi s 2009. porasla i dodana vrijednost za 19,8 posto kao i bruto investicije u materijalnu imovinu, koje su bile 6,5 posto veće.

Slika 5.
Bruto investicije u materijalnu imovinu od 2008. do 2011. u mil. kuna

Izvor: DZS.

Tablica 2.
Odabrani strukturno-poslovni pokazatelji poduzeća u sektoru telekomunikacija u razdoblju od 2008. do 2012.

Izvor: DZS.

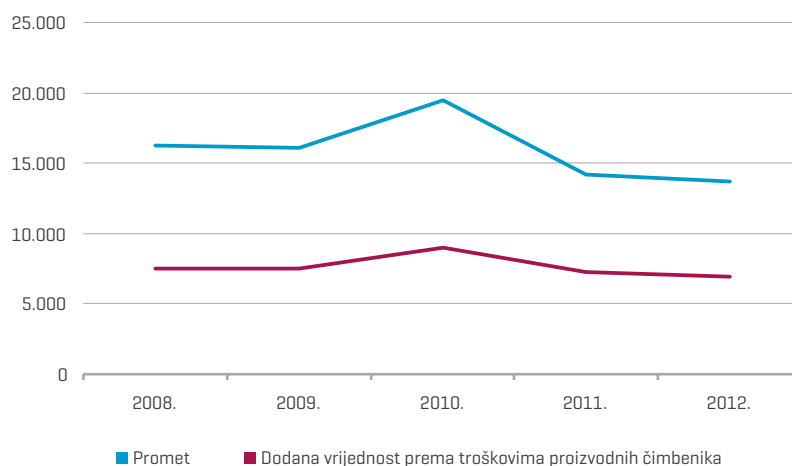
	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Broj poduzeća	234	264	287	287	292
Promet (verižni indeksi)		99,3	120,7	73,2	96,3
Dodana vrijednost (verižni indeksi)		99,9	119,8	81,1	94,4
Bruto investicije u materijalnu imovinu (verižni indeksi)		76,1	106,5	61,5	-

Broj poduzeća koja posluju u ovom sektoru se od 2008. godine povećava, s izuzetkom 2011. u kojoj je broj poduzeća bio nepromijenjen u odnosu na godinu ranije. Na početku krize u sektoru komunikacija bila su 234 poduzeća. Četiri godine kasnije, podaci DZS-a govore o 292 poduzeća.

PROMET U SEKTORU TELEKOMUNIKACIJA
U PETOGODIŠNJEM RAZDOBLJU POKAZUJE
NEGATIVNE TRENDOVE.

Slika 6.
Promet i dodana
vrijednost prema
troškovima proizvodnih
čimbenika od 2008. do
2012. u mil. kuna

Izvor: DZS.

Cijene u kategoriji komunikacije³ u razdoblju od 2008. do 2012. su se smanjivale. Godišnji indeksi potrošačkih cijena koje objavljuje DZS ukazuju na smanjenje cijena komunikacija u cijelom razdoblju. U 2012. godini cijene u kategoriji komunikacije smanjene su za 11,3 posto u odnosu na baznu 2005. Na međugodišnjoj razini godišnji indeks potrošačkih cijena ukazuje na njihovo smanjenje za 5,1 posto. U 2012. zabilježen je najveći pad cijena u kategoriji komunikacije promatrano i na međugodišnjoj razini i u odnosu na baznu 2005. godinu (tablica 3).

Tablica 3.
Indeksi potrošačkih
cijena ukupni i za
kategoriju komunikacija
od 2008. do 2012.
godine

Izvor: DZS, Statistički ljetopis
Republike Hrvatske 2013.

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Ukupno - bazni indeks (2005.=100)	112,6	115,3	116,5	119,1	123,2
Komunikacije (2005.=100)	98,4	98	97,4	93,5	88,7
Ukupno - verižni indeksi	106,1	102,4	101,1	102,3	103,4
Komunikacije - verižni indeksi	98,6	99,6	99,4	96,0	94,9

³ Kategorija komunikacije obuhvaća poštanske usluge te telefonsku i telefakсну opremu i usluge.

“Na međugodišnjoj razini bruto plaće u sektoru telekomunikacija u petogodišnjem su porastu.

Kretanja cijena u kategoriji komunikacije suprotna su trendu kretanja ukupnog indeksa potrošačkih cijena. Kao što je vidljivo u tablici 3, cijene u odnosu na 2005. godinu, kao i na međugodišnjoj razini, rastu tijekom cijelog promatranog razdoblja. U usporedbi s 2005. najveći je porast cijena zabilježen 2012. godine. 2008. godine cijene u Hrvatskoj bile su 6,1 posto veće nego godinu ranije što je najveći porast na međugodišnjoj razini u analiziranom razdoblju. Nakon 2008. verižni indeksi potrošačkih cijena pokazuju kako cijene rastu, ali ipak nešto manje.

Iz prikazanih podataka može se utvrditi kako sektor telekomunikacija ne slijedi trendove karakteristične za gospodarstvo Hrvatske u vrijeme krize. To se očituje povećanjem broja zaposlenih, povećanjem broja poduzeća koja posluju u sektoru, kao i rastom bruto plaća većem od rasta prosječne bruto plaće na razini gospodarstva. Da se u kriznim uvjetima ipak poslovalo vidljivo je iz pada prometa i smanjenja investiranja u materijalnu imovinu. U nastavku se analizira kako su se promjene u gospodarstvu i na tržištu odrazile na poslovanje vodećih poduzeća sektora u prošloj godini.

Vodeća trgovačka društva

“ Ukupni prihodi 2013. na razini deset vodećih trgovačkih društava smanjeni su za 6,2 posto u odnosu na godinu ranije.

Deset vodećih trgovačkih društava koja se bave djelatnošću žičane i bežične telekomunikacije prema ukupnom prihodu prošle godine su: Hrvatski Telekom d.d., VIPnet d.o.o., Tele2 d.o.o., OT-OPTIMA TELEKOM d.d., Nokia Solutions and Networks d.o.o., Odašiljači i veze d.o.o., METRONET TELEKOMUNIKACIJE d.d., H1 TELEKOM, VIPnet usluge d.o.o. i AMIS TELEKOM. Vodeća trgovačka društva u ovom sektoru su u privatnom vlasništvu, uglavnom stopostotnom privatnom vlasništvu, s izuzetkom Hrvatskog Telekoma koji je u pretežno privatnom vlasništvu.

Deset vodećih trgovačkih društava u telekomunikacijama prošle je godine zajedno ostvarilo 12.316,528.600 kuna ukupnih prihoda te poslovalo s dobitkom prije oporezivanja u iznosu 1.441,168.200 kuna. Negativni trendovi u korištenju telekomunikacijskih usluga, koji su prisutni na razini sektora, u prošloj su godini vidljivi i u poslovnim rezultatima vodećih trgovačkih društava ovoga sektora. Usporede li se ukupni prihodi i bruto dobit s rezultatima iz 2012., primjećuje se kako su oni niži nego godinu ranije [tablica 4].

Tablica 4.
Pokazatelji poslovanja
vodećih trgovačkih
društava u sektoru
telekomunikacija u 2012.
i 2013. godini

Izvor: izračun autora prema
podacima Poslovne Hrvatske.

	2012.	2013.	Indeks 2013./2012.
Ukupni prihodi (u kn)	13.123,464.600	12.316,528.600	93,9
Bruto dobit (u kn)	2.301,926.300	1.441,168.200	62,6
Broj zaposlenih	7.523	7.422	98,7
Bruto marža (u %)	17,54	11,70	66,7
Proizvodnost rada	1,744.445,65	1,659.462,22	95,1
Koeficijent tekuće likvidnosti	1,73	1,21	70,0
Koeficijent zaduženosti	0,35	0,40	114,4

Ukupni prihodi 2013. na razini deset vodećih trgovačkih društava smanjeni su za 6,2 posto u odnosu na godinu ranije. Od ovih deset trgovačkih društava samo su dva prošle godine imala ukupne prihode veće nego 2012.: Tele2 d.o.o. [10,3 posto] i AMIS TELEKOM [9,1 posto]. Smanjena je i bruto dobit

SMANJENA JE I BRUTO DOBIT 2013. NA MEĐUGODIŠNJOJ RAZINI, I TO ZA 37,4 POSTO.

2013. na međugodišnjoj razini, i to za 37,4 posto. Većina od deset najvećih poduzeća u sektoru prošle je godine poslovala s dobitkom. Negativan poslovni rezultat imali su samo Tele2 d.o.o. i OT-OPTIMA TELEKOM d.d. koji su s gubitkom poslovali i godinu ranije. Međutim, rijetki su oni čija je bruto dobit prošle godine rasla u odnosu na 2012. Veću su dobit u 2013. godini na međugodišnjoj razini ostvarili H1 TELEKOM (39,0 posto) i AMIS TELEKOM (121,5 posto).

Prošle je godine deset vodećih društava sektora zapošljavalo 7.422 zaposlenika što je gotovo 88 posto ukupnog broja zaposlenih u cijelom sektoru prema podacima DZS-a. Najveći broj zaposlenih imaju Hrvatski Telekom (5.232) i VIPnet (1.018), prva dva društva po visini ukupnog prihoda. Broj zaposlenih 2013. u odnosu na godinu ranije u deset vodećih društava smanjen je za 1,34. Prošle godine u usporedbi s 2012. najviše je smanjen broj zaposlenih u Nokia Solutions and Networks d.o.o. i to za 41,4 posto. Manje zaposlenih imali su i Hrvatski Telekom d.d. (2,8 posto), Odašiljači i veze d.o.o. (2 posto), METRONET TELEKOMUNIKACIJE d.d. (4,8 posto) i H1 TELEKOM (6,2 posto). S druge strane, najveće povećanje broja zaposlenih na međugodišnjoj razini prošle je godine imao OT-OPTIMA TELEKOM d.d. i ono je iznosilo 13 posto. Povećanje broja zaposlenih imali su i AMIS TELEKOM (9 posto), VIPnet d.o.o. (8,6 posto), Tele2 d.o.o. (2,5 posto) i VIPnet usluge d.o.o. (1,2 posto).

Veće smanjenje ukupnih prihoda od smanjenja broja zaposlenih u 2013. dovelo je i do smanjenja proizvodnosti rada. Na razini deset vodećih u sektoru telekomunikacija proizvodnost rada 2013. smanjena je 4,87 posto u odnosu na 2012. Od deset najvećih po ukupnom prihodu, najviše prihoda po zaposlenom imao je Tele2 d.o.o. i to 10,491.629 kuna.

U prošloj je godini došlo i do pada profitabilnosti poslovanja vodećih trgovačkih društava u telekomunikacijama. Bruto marža je prošle godine iznosila 11,7 posto. U odnosu na godinu ranije smanjena je 33,3 posto.

Negativnu bruto maržu imali su Tele2 d.o.o. i OT-OPTIMA TELEKOM d.d., dva poduzeća koja su prošlu godinu završila u gubitku.

U prosjeku, deset vodećih trgovačkih društava koja se bave djelatnošću žičanih i bežičnih komunikacija nije previše zaduženo. Podaci u tablici 4 pokazuju da se koeficijent zaduženosti povećava i približava vrijednosti od 0,5 što se smatra granicom poželjnog stupnja zaduženosti, ali je još uvijek daleko od prekomjerne zaduženosti. On je prošle godine bio 0,4 i u odnosu na 2012. godinu povećan je 14,4 posto.

Od deset vodećih najveći stupanj zaduženosti imaju OT-OPTIMA TELEKOM d.d., METRONET TELEKOMUNIKACIJE d.d. i H1 TELEKOM (tablica 5). Prekomjerno su također zaduženi i VIPnet d.o.o., Tele2 d.o.o., Nokia Solutions and Networks d.o.o., te AMIS TELEKOM. Odašiljači i veze d.o.o. na samoj su granici prihvatljive razine zaduženosti. Kao što je to bio slučaj i u prethodnim godinama, Hrvatski Telekom d.d. ne pokazuje znakove visoke ili prekomjerne zaduženosti.

Tablica 5.
Odabrani financijski pokazatelji deset vodećih trgovačkih društava u sektoru telekomunikacije u 2013. godini

	Ukupni prihodi	Koeficijent zaduženosti	Koeficijent tekuće likvidnosti	Bruto marža	Proizvodnost rada
Hrvatski Telekom d.d.	6.606,027.400	0,14	3,0	24,5	1,262.620
VIPnet d.o.o.	2.801,335.400	0,81	0,5	7,7	2,751.803
Tele2 d.o.o.	1.279,978.700	0,95	1,4	-35,2	10,491.629
OT-OPTIMA TELEKOM d.d.	521,513.200	2,04	0,1	-6,9	2,507.275
Nokia Solutions and Networks d.o.o.	240,150.200	0,71	1,4	2,2	4,070.342
Odašiljači i veze d.o.o.	235,310.400	0,50	0,8	7,4	817.050
METRONET TELEKOMUNIKACIJE d.d.	218,886.100	1,88	0,2	2,7	1,236.645
H1 TELEKOM	212,860.200	1,41	0,4	2,2	1,274.612
VIPnet usluge d.o.o.	140,797.400	0,02	12,5	40,6	1,696.354
AMIS TELEKOM	59,669.600	0,80	1,1	1,2	877.494

Izvor: Poslovna Hrvatska.

Pogoršava se sposobnost financiranja kratkoročnih obveza u deset vodećih trgovačkih društava sektora. 2013. koeficijent tekuće likvidnosti pao je ispod poželjne granice od 1,5. Na međugodišnjoj razini je smanjen 30 posto i iznosio je 1,2. Pojedinačno analizirana, vodeća trgovačka društva prošle su godine većinom imala imala problema s održavanjem tekuće likvidnosti. Idealnu situaciju po pitanju likvidnosti imaju samo Hrvatski Telekom d.d.

“Prošle je godine deset vodećih društava sektora zapošljavalo 7.422 zaposlenika što je gotovo 88 posto ukupnog broja zaposlenih u cijelom sektoru prema podacima DZS-a.

i VIPnet usluge d.o.o. Koeficijent tekuće likvidnosti u trgovačkom društvu VIPnet usluge ukazuje na to da kratkotrajna imovina daleko nadmašuje kratkoročne obveze. Uvidom u bilancu iz 2012. i 2013. razvidno je kako je vrijednost kratkotrajne imovine društva u prošloj godini smanjena, ali ona i dalje višestruko nadmašuje kratkoročne obveze koje su također manje nego godinu ranije.

Kao što je iz navedenih podataka vidljivo, poslovni rezultati vodećih poduzeća sektora prošle su godine bili uglavnom lošiji nego 2012. Ako je suditi prema rezultatima u prvom tromjesečju ove godine, pred operatorima je još jedna godina izazova. VIPnet je objavio kako su prihodi ostvareni u prvom tromjesečju ove godine manji za 9,6 posto u odnosu na isto razdoblje prošle godine⁴. Prihodi su na početku godine pali i u Hrvatskom Telekomu. U prva tri mjeseca prihodi su bili 6,2 posto manji nego u prvom tromjesečju godinu ranije⁵. Oba operatora smanjenje prihoda smatraju posljedicom krize, ali i promjena koje su nastale uslijed regulative EU-a, koja se počela primjenjivati od 1. srpnja prošle godine. Promjene na području *roaminga* i terminacije poziva povezane su s manjim prihodima u odnosu na isto razdoblje lani. Podaci HAKOM-a za prvo tromjesečje 2014. o utrošenim minutama u *roamingu* pokazuju da se nakon ulaska Hrvatske u EU u *roamingu* telefonira daleko više nego prije. Međutim, operatori navode da su im prihodi u ovom segmentu pali. Drugim riječima, povećanje korištenja ove usluge nije kompenziralo smanjenje cijena *roaminga*.

U strukturi prihoda prva dva vodeća poduzeća ovog sektora, sve veći značaj dobivaju prihodi od ICT-a i negovornih usluga. U HT-u su prihodi od ICT usluga u prva tri mjeseca ove godine bili veći 20,8 posto. Prihodi od negovornih usluga, prije svega prihodi od mobilnog širokopojasnog prijenosa kao i TV usluga, u HT-u su u prvom tromjesečju ove godine bili veći za 3,9 posto nego u istom razdoblju lani. U istom razdoblju VIPnet je ostvario porast broja TV usluga za 10,8 posto i broja linija fiksnog širokopojasnog pristupa internetu za 24 posto.

Do promjena u strukturi prihoda došlo je i zbog već spomenutog širenja pametnih telefona među korisnicima. VIPnet je u prvom tromjesečju ove godine imao 1,8 posto više pretplatnika koji koriste pakete usluga prikladne za pametne telefone i 8,1 posto manje *prepaid* korisnika mobilnih usluga u odnosu na isto razdoblje prošle godine. U Hrvatskoj je inače zabilježen trend porasta udjela *postpaid* korisnika u ukupnom broj korisnika usluga u pokretnoj mreži. Njih je u prvom tromjesečju 2014. bilo 46,5 posto, a u istom razdoblju 2013. 42,9 posto.

4 http://www.vipnet.hr/objave-za-medije/clanak/-/journal_content/56_INSTANCE_Ei4V/10307706/17963351, pristupljeno 15.5.2014.

5 http://www.t.ht.hr/press/novosti_disp.asp?id=2003, pristupljeno 29.5.2014.

“ Sposobnost financiranja kratkoročnih obveza u deset vodećih trgovačkih društava sektora se pogoršava.

Pad prihoda u prva tri mjeseca ove godine imali su i u OT-OPTIMA TELEKOM-u, čiji su prihodi smanjeni za 14,1 posto u odnosu na prvi kvartal godinu ranije. I u njihovom slučaju pali su prihodi od govornih usluga, a rasli prihodi od usluga pristupa Internetu. Ostvareni rast prihoda od usluga pružanja pristupa Internetu bio je 13,6 posto u prvom tromjesečju ove godine u usporedbi s istim razdobljem prošle godine⁶. Pozitivno za Optima Telekom je smanjenje gubitka u prvom tromjesečju ove godine, koji je smanjen 77 posto i iznosio je 2,5 milijuna kuna. Optima Telekom je u veljači prošle godine pokrenula postupak predstečajne nagodbe duga od 1,1 milijarde kuna koji je okončan 9.5.2014. rješenjem trgovačkog suda o sklopljenoj nagodbi pred sudom. U svom planu restrukturiranja, Optima telekom predložila je da Hrvatski telekom preuzme upravljanje nad Optima telekomom. Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja dala je uvjetno dopuštenje za koncentraciju na razdoblje od četiri godine⁷.

6 <http://www.optima.hr/hr/info/press/objave-za-medije/financijski-rezultati-prvog-tromjesecja-2014-i-zaključenje-predstečajne-nagodbe/>, pristupljeno 29.5.2014.

7 <http://www.aztn.hr/uploads/documents/odluke/TN/UIPI-034-032013-02007.pdf>, pristupljeno 27.5.2014.

Zaključak i očekivanja

“Velik izazov za poslovanje pružatelja telekomunikacijskih usluga u mobilnoj mreži u ovoj godini svakako donosi i Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o plaćanju naknada za pravo uporabe adresa, brojeva i radiofrekvencijskog spektra.

Telekomunikacije su sektor koji unatoč krizi još uvijek pokazuje dobre rezultate. Telekomunikacije i u godinama krize povećavaju broj zaposlenih i isplaćuju plaće više od prosjeka gospodarstva. Ipak, nemaju svi pokazatelji uzlazni trend.

Uzroci trendova u sektoru telekomunikacija i u poslovanju vodećih poduzeća sektora mogu se tražiti u trenutnoj gospodarskoj situaciji, promjenama u tehnologiji i promjenama u propisima kojima se regulira ovo područje. Jedan dio negativnih kretanja u sektoru telekomunikacija može se pripisati krizi. Kriza će se prema projekcijama nastaviti i u ovoj godini. Prognoza Ekonomskog instituta, Zagreb kaže kako se u ovoj godini očekuje pad realnog BDP-a od 0,5 posto⁸. Stoga se poduzeća u ovom sektoru moraju nastaviti nositi s izazovima krize i u narednom razdoblju.

Promjene koje se događaju u sektoru telekomunikacija usko su povezane i s tehnologijama koje se u ovom sektoru vrlo brzo mijenjaju i napreduju. Te promjene pružateljima telekomunikacijskih usluga uzrokuju česte promjene u broju korisnika pojedinih usluga i strukturi prihoda. Stoga, da bi uspješno poslovali, operatori moraju pratiti tehnološke promjene te razvijati i uvoditi nove tehnologije. To za sobom neizbježno vuče i ulaganja, u pravilu vrlo visoka. Njih je u vrijeme krize teško održavati, ali za sektore poput telekomunikacija gotovo da nema alternative.

Uz krizu i tehnološke promjene, u izazove s kojima se suočavaju pružatelji telekomunikacijskih usluga treba uvrstiti i regulatorne promjene s kojima moraju usklađivati svoje poslovanje. U tom smislu velik izazov za poslovanje pružatelja telekomunikacijskih usluga u mobilnoj mreži u ovoj godini svakako donosi i Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o plaćanju naknada za pravo uporabe adresa, brojeva i radiofrekvencijskog spektra koji je na snagu stupio 24.5.2014. Navedeni Pravilnik propisuje plaćanje godišnje naknade za uporabu spektra u javnoj mreži pokretnih komunikacija u

8 Croatian Economic Outlook Quarterly, 58/2014.

NOVE TEHNOLOGIJE PRUŽATELJIMA
TELEKOMUNIKACIJSKIH USLUGA UZROKUJU
ČESTE PROMJENE U BROJU KORISNIKA POJEDINI
USLUGA I STRUKTURI PRIHODA.

iznosu trostruko većem od dosadašnjeg. Kao odgovor, sva tri operatora najavila su povećanje cijena kojim nastoje osigurati sredstva za realizaciju planiranih investicija u ovoj godini. Hrvatski Telekom je na svojim službenim mrežnim stranicama 23.5.2014. objavio da od srpnja ove godine cijene za *prepaid* korisnike rastu za 10 posto na iznos bona, a za *postpaid* korisnike za 8 kn mjesečno plus PDV. O povećanju cijena HAKOM je dao stručno mišljenje u kojem se navodi da korisnici imaju pravo raskinuti ugovore bez plaćanja naknade za prijevremeni raskid ugovora u roku od 30 dana od objave izmjena⁹. Novi pravilnik svakako uzrokuje promjene i za korisnike i za pružatelje usluga u pokretnoj mreži.

⁹ <http://www.hakom.hr/default.aspx?id=3711>, pristupljeno 29.5.2014.

Literatura:

Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja, Odluke <http://www.aztn.hr/uploads/documents/odluke/TN/UPI-034-032013-02007.pdf>, [pristupljeno 27.5.2014.].

Državni zavod za statistiku, "Priopćenje - Indeksi potrošačkih cijena u prosincu 2013.", br. 13.1.1/12., Zagreb, 15. siječnja 2014.

Državni zavod za statistiku, "Priopćenje - Osnovni strukturno-poslovni pokazatelji poduzeća u 2012. privremeni podaci", br. 15.1.1., Zagreb, 15. studenoga 2013.

Državni zavod za statistiku, "Priopćenje - Indeksi potrošačkih cijena u travnju 2014.", br. 13.1.1/4., Zagreb, 15. svibnja 2014.

DZS, "Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2013.", prosinac 2013.

Europska komisija, 2014, Monitoring regulatory and market development for electronic communications and information society services in Enlargement Countries Report 4, Bruxelles: Europska komisija.

Hrvatska agencija za poštu i elektroničke komunikacije, 2013, "Tromjesečni usporedni podaci za tržište elektroničkih komunikacija u Republici Hrvatskoj za četvrto tromjesečje 2013."

Hrvatska agencija za poštu i elektroničke komunikacije, 2013, "Tromjesečni usporedni podaci za tržište elektroničkih komunikacija u Republici Hrvatskoj za prvo tromjesečje 2014."

Hrvatska agencija za poštu i elektroničke komunikacije, <http://www.hakom.hr/default.aspx?id=3711> [pristupljeno 29.5.2014.]

Hrvatski Telekom, Objave za medije, http://www.t.ht.hr/press/novosti_disp.asp?id=2003 [pristupljeno 29.5.2014.].

Netokracija.com, "GfK: Prodaja tableta u Hrvatskoj u odnosu na prošlu godinu porasla za 780 posto", <http://www.netokracija.com/gfk-prodaja-tableta-57992> [pristupljeno 23.4.2014.].

Optima Telekom, Objave za medije, <http://www.optima.hr/hr/info/press/objave-za-medije/financijski-rezultati-prvog-tromjesecja-2014-i-zaključenje-predstecajne-nagodbe/> [pristupljeno 29.5.2014.].

VIPnet, Objave za medije, http://www.vipnet.hr/objave-za-medije/clanak/-/journal_content/56_INSTANCE_Ei4V/10307706/17963351 [pristupljeno 15.5.2014.].

Izdavač

Ekonomski institut, Zagreb
Trg J.F. Kennedyja 7, 10000 Zagreb
Telefon: 01 2362 200, Fax: 01 2335 165
<http://www.eizg.hr>

Za izdavača

Dubravka Jurlina Alibegović, ravnateljica

Glavni urednik

Goran Buturac

Autorica analize

Ljiljana Božić

Izvršna urednica

Marijana Pasarić

Lektura

Marijana Pasarić

Grafičko uređivanje i priprema

Vladimir Sukser

Grafičko oblikovanje

Studio 2M

Napomena: *Sektorska analiza* autorskoga je karaktera i ne odražava nužno stav Ekonomskog instituta, Zagreb

Sljedeća analiza Farmaceutska industrija izlazi u rujnu 2014.

eiz ekonomski
institut,
zagreb

75
GODINA
1939 - 2014